

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ПОСЛУГ

УДК 338.48:[330. 35: 334 .735]

Тягунова Н. М.

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

У статті розглянуто потенційні можливості розвитку туризму підприємствами та організаціями споживчої кооперації України.

Ключові слова: туризм, соціально-економічний розвиток, види туризму, міжнародні кооперативні зв'язки.

Tiagunova N.

DEVELOPMENT OF TOURISM ACTIVITIES IN PERSPECTIVE DIRECTION OF THE ECONOMIC AND SOCIAL GROWTH CONSUMER COOPERATION

The paper considers the potential development of tourism enterprises and organizations of consumer cooperatives in Ukraine.

Keywords: tourism, socio-economic development, types of tourism, international cooperative ties.

Вступ. Розвиток ринкової економіки в Україні спричинив низку соціально-економічних проблем. В процесі реформування економіки особливо негативного впливу зазнало сільське населення України. Значно зменшилася кількість підприємств в сільській місцевості, а відповідно – рівень доходів населення та рівень зайнятості.

В останні роки досить стрімко та динамічно в світі та Україні розвивається галузь туризму. Міжнародний туризм наразі є найбільш динамічною сферою зовнішньоекономічної діяльності. В туристичному бізнесі створюється 6% обсягу світового валового продукту; міжнародний туризм акумулює 7% обсягу сукупних капітальних вкладень, 5% всіх податкових платежів надходять з туристичної галузі. Туризм посідає третє місце в сумі отриманих доходів від експорту після доходів від експорту нафти і нафтопродуктів та експорту автомобілів [1].

Туризм займає перше місце в світовому експорті товарів та послуг. Його обсяги складають 532 мільярди доларів США. Кількість міжнародних туристичних поїздок до 2020 року згідно з прогнозами може зрости вдвічі і скласти 1,6 млрд. доларів.

Для системи споживчої кооперації України туризм може стати одним з нових та перспективних напрямків діяльності.

Споживча кооперація України має достатньо потужні матеріально – технічні та кадрові ресурси і здатна створити систему соціального туризму в Україні. Зазначена мета дуже співзвучна системі споживчої кооперації, яка функціонує на кооперативних принципах. Функції і цілі туризму співзвучні соціальним завданням споживчої кооперації: підвищення культурно-освітнього рівня і фізичного здоров'я громадян, розвиток співробітництва, підвищення рівня життя, турбота про місцеві громади.

Сучасний етап розвитку української економіки характеризується відсутністю товарного дефіциту, але найбільш актуальними проблемами є працевлаштування населення, створення робочих місць, особливо для сільського населення. Актуальною є проблема можливостей відпочинку громадян України, втім не просто відпочинку, а недорого відпочинку для різних верств населення. Враховуючи соціальні потреби українського населення, можемо стверджувати, що розвиток туристичної діяльності в системі споживчої кооперації стає все більш актуальним.

Разом з тим, соціально-економічна значимість кооперативної туристичної діяльності усвідомлена ще не в повній мірі. На практиці, туризм розглядається тільки як один з видів рентабельної господарської діяльності, хоча в соціальній сфері кооперативної туристичної діяльності накопичено позитивний міжнародний досвід.

Розвиток кооперативної туристичної діяльності варто розглядати як важливу народногосподарську проблему, так як така діяльність споживчої кооперації буде сприяти вирішенню важливих соціально-економічних проблем села через створення нових робочих місць, розвиток духовності і культури, формування громадянського суспільства, що зрештою дасть можливість істотно підвищити рівень життя сільського населення нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання перспектив розвитку споживчої кооперації України досліджувалося відомими українськими вченими С. Бабенком, В. Гейцем, Я. Гончаруком, В. Апоп'єм, А. Мокієм. Проте, в їх працях перспективи розвитку туристичного сектору споживчої кооперації приділено недостатньо уваги. Не акцентовано увагу також над питанням ролі і значущості туристичної діяльності як активного чинника роз-

витку споживчої кооперації. Саме цим і зумовлюється актуальність обраної нами теми дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування пріоритетів розвитку туристичної діяльності підприємствами та організаціями споживчої кооперації України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Наразі система споживчої кооперації практично не використовує своїх можливостей щодо розвитку діяльності в сфері послуг, особливо в галузі туризму. На жаль, ні обласні та районні спілки споживчих товариств ні окремі підприємства споживчої кооперації не використовують той накопичений позитивний досвід, який мають європейські кооперативні підприємства та спілки в сфері туризму. Надзвичайно актуальним для українських кооператорів може стати досвід польських, австрійських та іспанських кооператорів в сфері сільського туризму. Польські та австрійські кооператори мають значний досвід організації гірського туризму, який може бути корисним не тільки західним регіонам, але і центральній, східній Україні та Криму.

Вирішення зазначеної проблеми може певною мірою сприяти економічне співробітництво на взаємовигідній основі між українськими спілками та кооперативними спілками країн Центральної та Західної Європи, особливо з огляду на значні перспективи, які відкриває перед Україною в цілому проведення Євро - 2012. Розвитку міжнародного туризму може сприяти співпраця українських кооператорів з партнерами з країн ЄС через створення спільних підприємств з залученням іноземних інвестицій та використання можливостей франчайзингу. Наявна матеріально-технічна база українських кооперативних спілок представляє собою серйозний потенціал для розвитку саме туристичної інфраструктури. Перспективними може бути використання наявної мережі підприємств ресторанного бізнесу, баз відпочинку, лікувально-профілактичних установ, тощо. Зручне територіальне та регіональне розміщення підприємств, установ споживчої кооперації в межах України гарантує розвиток сільського зеленого туризму, екологічного туризму.

Доцільним є проведення кожним районним (сільським) споживчим товариством моніторингу природно-рекреаційних умов кожного району, які є ключовими факторами успішного розвитку сільського зеленого, екологічного туризму. В залежності від природно-рекреаційних типів (рівнинний, передгірський, гірський, прибережний, тощо) може бути визначена спеціалізація споживчих товариств за видами туризму: сільський, екологічний, зимовий, пізнавальний, таласо-терапія, рибалка та полювання, верхова їзда, пейнтбол-клуби, тощо. Інтерес до зазначених видів туризму, особливо до полювання, рибалки, сімейного відпочинку вже давно стабільний і високий, особливо серед іноземців. Для багатьох обласних та районних спілок споживчих товариств сільський туризм та агротуризм може стати джерелом істотного покращення показників діяльності. Як відомо, туристи з задоволенням купують для власного споживання продукти приватних господарств (молоко, яйця, овочі,

фрукти, ягоди, гриби, мед, лікарські рослини, тощо). Надання такої можливості сільським мешканцям стане джерелом істотного поповнення їх бюджету, а система споживчої кооперації, виступивши організатором таких продажів, реалізує важливу соціальну місію – зайнятості сільського населення та покращення їх доходів. Сільське населення може бути задіяне в програмах сільського зеленого туризму через їх залучення до розміщення туристів в приватних садибах, надання необхідного інвентарю, залучення туристів до певних специфічних процесів (ткання килимів, гончарства, виготовлення сиру, випасання худоби, роботи на присадибних ділянках, тощо). Місцеві жителі можуть виконувати функції гідів, екскурсоловів [2].

Впровадження нового виду діяльності – сільського зеленого туризму – для споживчої кооперації може дати певний соціально-економічний ефект.

На рівні обласних спілок соціально-економічний ефект виражається в:

- соціальної ефективності: розвиток туристичної інфраструктури і сфери обслуговування; створення додаткових робочих місць для пайовиків та місцевих жителів; залучення в споживчу кооперацію молоді; сприяння розвитку приватних підсобних господарств;

- економічної ефективності за рахунок здійснення контролю і координації діяльності в районах;

- господарській ефективності: розширення переліку послуг, що надаються; розвиток нових видів діяльності; розвиток народних та художніх промислів.

Про можливий економічний ефект для пайовиків та місцевих жителів вже було зазначено вище, адже обслуговуючи туристів, місцеві мешканці отримують певні доходи.

Таким чином, цілком очевидно, що сільський туризм прямо чи опосередковано здійснює вплив на економіку певного регіону [3].

Умовами успішного розвитку перспектив кооперативних спілок та підприємств в сфері туризму можуть стати:

- створення системи координації туристичної діяльності в районі (області);

- аналіз наявної інфраструктури та визначення можливостей і обсягів її використання;

- організація відповідної кадрової політики;

- проведення низки заходів рекламно-інформаційного характеру;

- створення туристичного продукту кожного регіону, активне його просування та популяризація;

- розроблення та впровадження ефективної стратегії маркетингу створеного туристичного продукту;

- формування іміджу системи споживчої кооперації як осередку європейського туризму;

- створення туристично-рекреаційного комплексу кожного регіону чи області (району).

Розгортання напрямів розвитку туристичної діяльності зумовлює створення цілісної системи стратегічних та оперативних цілей з виконання місії споживчої кооперації в туристичній галузі. Саме споживча кооперація як цілісна соціально-економічна система може стати одним з важливих чинників розвитку сільського зеленого туризму в Україні [4].

Все вище зазначене дає підстави стверджувати, що кооперативний сектор потенційно здатен впливати на розвиток української економіки в багатьох галузях, як то торгівля, виробництво, громадське харчування і міжнародне співробітництво. Саме через розвиток міжнародного кооперативного співробітництва можливий розвиток сільського зеленого туризму, який істотно вплине на соціально-економічний розвиток сільських територій і зайнятість сільського населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов И. Т. Внешнеэкономические связи: учеб. пособие. / Балабанов И. Т., Балабанов А. И. – [2-е изд., перераб и доп.] – М. : Финансы и статистика, 2001. – 544 с.

2. Моисеев А. Как наладить отдых в деревне / А. Моисеев // Деловой вестник Российской потребительской кооперации. – 2008. – №2. – С. 34-36.

3. Тягунова Н. М. Потенціал підприємств споживчої кооперації в транскордонному співробітництві. / Тягунова Н. М., Тягунова З. О. // Транскордонне співробітництво як важлива складова євроінтеграційних процесів України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 травня 2010 р. – Чернівці 2010. – 480 с.

4. Тягунова Н. М. Підвищення конкурентоспроможності торговельних підприємств споживчої кооперації як чинник прискорення євроінтеграції / Н. М. Тягунова // Споживча кооперація ХХІ століття: уроки трансформаційних реформ і перспективи розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 20-21 листопада 2008 р. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008.